

GWERTHUSO GWEITHGORAU AGREGAU RHANBARTHOL CYMRU - CRYNODEB GWEITHREDOL

Sefydlwyd Gweithgorau Agregau Rhanbarthol (RAWPau) yng Nghymru a Lloegr ar ddechrau'r 1970au er mwyn galluogi rheoli darparu agregau mewn ffordd a fyddai'n sicrhau diogelwch cyflenwadau digonol ar gyfer y diwydiant adeiladu, ond hefyd i fynd i'r afael â'r pryderon o ran effaith cloddio agregau ar yr amgylchedd.

Ar ôl datganoli, mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi dilyn llwybr gwahanol iawn i Loegr o ran ei pholisiau ar gyfer cynllunio mwynau, yn arbennig o ran cyflenwi agregau. Bu pwyslais penodol ar ddefnyddio deunyddiau amgen (eilaidd ac wedi'u hailgylchu) ac ystyriwyd symud o batrymau cyflenwi hanesyddol i'r syniadau presennol o gynaliadwyedd gan gynnwys y cysyniad o 'gapasiti amgylcheddol' ardaloedd o ffynonellau posibl i gynhyrchu agregau â'r effaith amgylcheddol lleiaf. Fel rhan o'r newidiadau hyn mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi gwella rôl RAWPau i roi adroddiadau asesu a monitro ychwanegol mewn perthynas â materion cynaliadwyedd ehangach ac i roi Datganiadau Technegol Rhanbarthol pob pum mlynedd.

Yng ngoleuni'r newidiadau polisi hyn, mae Llywodraeth Cynulliad Cymru o'r farn ei bod yn amser priodol i ail-werthuso rôl a diben RAWPau yng Nghymru. Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno canfyddiadau'r gwerthusiad hwnnw. Yn gryno, mae'r canfyddiadau allweddol fel a ganlyn:

Ystyrir bod y **System Cyflenwi Agregau wedi'i Reoli** gan bob rhanddeiliad yn angenrheidiol a'i bod yn gweithio'n dda. Mae'r system yn rhoi cyfradd bwysig o hyder i'r diwydiannau mwynau ac adeiladu o ran diogelwch hirdymor cyflenwadau. Heb hyn, byddai llai o gyfle ar gyfer meddwl yn strategol, llai o gyfle i gyflawni patrymau cyflenwi cynaliadwy a llawer mwy o ddibyniaeth ar y broses apelio, gyda chost uwch i bawb.

Gwelir **Rôl RAWP** wrth fonitro a chyflenwi'r system cyflenwi agregau wedi'i rheoli gan rhanddeiliad hefyd fel rôl bwysig ac angenrheidiol. Heb RAWPau byddai'n llawer anoddach i Lywodraeth Cynulliad Cymru reoli'r system, i ryngweithio â gweithredwyr mwynau neu i ddod i'r consensws sydd ei angen rhwng diwydiant ac Awdurdodau Cynllunio Mwynau er mwyn i'r system weithio'n dda. Ystyrir bod y trefniant presennol o ddau RAWP yng Nghymru yn briodol oherwydd y patrymau cyflenwi a galw gwahanol iawn o fewn y ddau ranbarth. Mae swyddogaethau presennol RAWPau yn briodol ar y cyfan, ond mae angen mireinio rhywfaint.

Ystyrir bod **Aelodaeth RAWP** yn gywir, fwy neu lai, a dylai barhau i gael ffocws technegol, ond un hepgoriad pwysig yw'r sector 'defnyddwyr terfynol'.

Mae'r **Datganiadau Technegol Rhanbarthol** bellach wrth wraidd y system gyflenwi wedi'i rheoli yng Nghymru ac yn cael eu hystyried gan bob ymgynghorai fel datblygiad cadarnhaol. Fodd bynnag, mae angen mireinio ymhellach ac egluro'r statws a pherchnogaeth y dogfennau. Bu'r gwaith o baratoi'r datganiadau yn anodd a chymerodd lawer o amser, a hynny'n bennaf am mai dyma'r tro cyntaf i'r cysyniad RTS gael ei weithredu. Mae diwydiant a'r Awdurdodau Cynllunio Mwynau wedi nodi i eglurder y cyflwyniad, cywirdeb y data a'r gweithdrefnau ar gyfer ymdrin â'r ymatebion ymgynghori oll gael eu cyfaddawdu i raddau amrywiol - efallai oherwydd yr angen i gwblhau'r dogfennau o fewn amserlen dynn. Maent hefyd yn ystyried bod angen ysgrifennu'r dogfennau'n fwy cryno, y tro nesaf y cânt eu hadolygu, a hynny mewn arddull sy'n fwy deniadol ac yn haws i'w dilyn.

Gwelir yr ymdrechion i fynd i'r afael â **Chapasiti Amgylcheddol** (gan ddefnyddio dull IMAECA) a lleihau carbon drwy **Egwyddor Agosatrwydd** gan y rhan fwyaf o rhanddeiliaid fel rhai gwell o bosibl, *mewn egwyddor*, na'r system lai rhagnodol yn Lloegr. Fodd bynnag, mae amheuan o fewn y diwydiant o hyd, yn enwedig o ran dilysrwydd dull IMAECA a phryderon mwy penodol o ran y meini prawf a ddefnyddiwyd a'r ffaith nad yw'r cyfrifiadau **dosrannu** ar gyfer Awdurdodau Cynllunio Mwynau unigol yn ymddangos fel petaent yn rhoi unrhyw ystyriaeth i Gapasiti Amgylcheddol na gwahaniaethau o ran galw allanol rhwng gwahanol Awdurdodau (e.e. allforion Agregau â Gofynion Uchel o Dde Cymru ac allforion Calchfaen i Ogledd-orllewin Lloegr o Ogledd Cymru).

Mae RAWPau wedi wynebu nifer o anawsterau wrth **gasglu data**, yn arbennig am agregau eilaidd ac agregau wedi'u hailgylchu. Drwy eu hadroddiadau blynyddol a'r RTS, mae RAWPau wedi nodi bod dibyniaeth llawer o'r data gwreiddiol ar y deunyddiau hyn yn amheus, nid lleiaf oherwydd y gwahaniaethau o ran y dulliau arolwg, gwahaniaethau mewn ffynonellau gwybodaeth a chyfraddau ymateb isel oherwydd effeithiau lludded arolwg. Mae angen data ychwanegol am gludo agregau, er mwyn deall cymhlethdodau sy'n ystumio'r 'egwyddor agosatrwydd' eisoes (e.e. patrymau dosbarthu lleol drwy storffeydd rhyngol, gwaith asffalt a chyfleusterau sypynnu concrid; ac allforion Agregau â Gofynion Uchel i lawer o rannau o Loegr). Mae angen data o'r fath i roi sylfaen ar gyfer mesur effeithiolrwydd unrhyw newidiadau wrth leihau allyriadau carbon yn y dyfodol. Fodd bynnag, mae'r data yn gymhleth ac mae'n cymryd amser hir i'w goladu. Bydd cyfaddawd rhwng cymhlethdod y wybodaeth y gofynnir amdani a chyfanrwydd yr ymatebion arolwg sy'n deillio ohoni bob amser. Y data mwyaf cyflawn a gynhyrchwyd yw'r data gan y gweithredwyr mewn perthynas â'r arolygon Monitro Agregau bob pedair blynedd.

O ran yr **Ysgrifenyddion Technegol**, mae potensial amlwg i ehangu'r rolau hyn ymhellach i roi cyngor technegol a chanllawiau rhagweithiol i Awdurdodau Cynllunio Mwynau, i annog cydweithio rhwng yr Awdurdodau a chydlynu adborth ar y broses o weithredu a'r angen i wella'r RTS. Fodd bynnag, mae rolau'r Ysgrifenyddion Technegol a Chadeiryddion RAWP eisoes yn drwm iawn ar yr Awdurdod Cynllunio Mwynau lletyol ac yn anodd eu cyflawni yn rhan amser. Cymhlethir y sefyllfa gan brinder cronig o swyddogion Awdurdod Cynllunio Mwynau profiadol i gymryd y rôl a'r angen am fwy o gyllid os caiff y rôl ei ehangu ymhellach. Yn yr un modd ag unrhyw gadwyn gyflenwi, mae angen hanfodol am 'gynllunio dilyniant' er mwyn sicrhau y caiff y system ei rheoli'n effeithiol o hyd er mwyn sicrhau diogelwch cyflenwadau parhaus. Felly mae angen nodi strategaeth glir a threfniadau ariannu priodol. Rhoddwyd argymhellion penodol i fynd i'r afael â'r pwyntiau hyn ac i ystyried cryfhau gallu awdurdodau unedol bach i ymgysylltu'n fwy effeithiol yn y broses gynllunio strategol drwy greu grwpiau is-ranbarthol o Awdurdodau Cynllunio Mwynau.

I gloi, gwelodd yr adolygiad hwn fod y RAWPau, ar y cyfan, wedi cyflawni eu rhwymedigaethau hyd eithaf eu gallu. Yn y rhan fwyaf o achosion bu hynny'n ddigon i alluogi'r system i weithio'n dda, ond mae lle i wella mewn meysydd penodol. Lle na chyflawnwyd amcanion y RAWPau yn llawn, neu lle y'u cyflawnwyd ag anhawster a/neu oedi, bu hyn oherwydd cyfuniad o ffactorau allanol yn amrywio o ddiffyg data dibynadwy mewn rhai meysydd/ardaloedd i'r pwysau o ymgymryd â llwythau gwaith mwy yn erbyn amserlenni tynn gydag adnoddau prin. Dylai'r argymhellion amrywiol a amlinellir ym Mhennod 7 o'r adroddiad hwn helpu i fynd i'r afael â'r anawsterau penodol sydd wedi atal gwell perfformiad.

Gellir cael gwybodaeth bellach, gan gynnwys sut i gael copi o'r adroddiad llawn, gan:

Kate Harris
Capita Symonds Ltd.
Capita Symonds House
Wood Street
East Grinstead
West Sussex Ffôn: 01342 327161
RH19 1UU Ffacs: 01342 315927

CAPITA SYMONDS

Llywodraeth Cynulliad Cymru
Welsh Assembly Government